Khandesh Shikshan Mandal Sanchalit,

Pratap College, Amalner

(Autonomous)

Dist.Jalgaon Maharashtra

DST-FIST assisted College | UGC honored "A College with Potential For Excellence"

NAAC re-arcredated 'A+' Grade with CGPA 3.52 | RUSA Funded

।। अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ।।

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव, अंतर्गत

प्रताप महाविद्यालय,(स्वायत्त) अमळनेर

(Autonomous)

मानव्यविज्ञान विद्याशाखा

(अभ्यासक्रम (NEP 2020 नुसार)

तृतीय वर्ष कला - मराठी

सत्र पाचवे व सहावे

(शैक्षणिक वर्ष 2025 - 2026 पासून लागू)

(शैक्षणिक वर्ष २०२५-२०२६ पासून लागू)

सत्र - पाचवे

Sem	Discipline specific course (DSC)	Title of the Paper	Credit	Lecture
पाचवे	MAR -MJ-301	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - I	०२	३०
पाचवे	MAR –MJ- 302	मराठीचा भाषिक अभ्यास - I	०४	६०
पाचवे	MAR –MJ - 303	एकांकिका लेखनाचा अभ्यास	०४	६०
पाचवे	MAR –EC- 321	व्यावसायाभिमुख लेखनासाठी मराठी	०४	६०
पाचवे	MAR – MN – 311	लेखनकौशल्य: निबंधलेखन	०२	३०
पाचवे	MAR – VSC - 304	दृकश्राव्य माध्यमांसाठी लेखन व संवाद	०२	३०
पाचवे	MAR – FP - 341	Field Project (Marathi)	०४	६०
सत्र - सहावे				
सहावे	MAR –MJ- 351	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - II	०२	३०
सहावे	MAR –MJ- 352	मराठीचा भाषिक अभ्यास - II	०४	६०
सहावे	MAR –MJ/IKS -353	मध्ययुगीन मराठी पद्य (संत कवयित्रींचे निवडक अभंग)	०४	६०
सहावे	MAR -EC-371	व्यावसायाभिमुख लेखनासाठी मराठी	०४	६०
सहावे	MAR – MN - 361	मराठी लेखनकौशल्य: (ग्रंथ परीक्षण)	०२	३०
सहावे	MAR -VSC- 354	समाजमाध्यमांसाठी लेखन व संवाद	०२	३०
सहावे	MAR – OJT- 391	On Job Training (Marathi)	०४	६०

सत्र – पाचवे

MAR -MJ- 301 मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - I

(श्रेयांक- दोन)

अभ्यासक्रमाची उद्दीष्टे:

1. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासाचा परिचय करुन घेणे.

2. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या निर्मितीमागील प्रेरणा जाणून घेणे.

3. संत साहित्याचे स्वरुप लक्षात घेऊन त्याची ठळक वैशिष्ट्ये जाणून घेणे.

4. निवडक ग्रंथकारांच्या वाङ्मयनिर्मितीचा वा साहित्यकृतींचा परिचय करुन घेणे.

अभ्यासक्रमाची साध्ये :

1. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासाचा परिचय करुन घेता येईल.

2. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या निर्मितीमागील प्रेरणा समजून घेता येईल.

3. वारकरी संप्रदायाच्या वाङ्मयनिर्मितीचे स्वरुप लक्षात घेऊन त्याची वैशिष्ट्ये तपासता येतील.

4. संतांच्या काव्याचे स्वरुप लक्षात घेऊन त्याची ठळक वैशिष्ट्ये अभ्यासता येतील.

घटक विश्लेषण:

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	**वारकरी संप्रदायाची संकल्पना व स्वरूप** 3.1 वारकरी संप्रदायाचे तत्त्वज्ञान 3.2 वारकरी संप्रदायाचे सांस्कृतिक योगदान 3.3 वारकरी संप्रदाय आणि सामाजिक विषमता 3.4 वारकरी संप्रदायाचे वाङ्मयीन योगदान	01	15
2.	**महानुभाव संप्रदायाची संकल्पना व स्वरूप** 1.1 महानुभाव संप्रदायाचे तत्त्वज्ञान 1.2 महानुभाव संप्रदायाचे सांस्कृतिक योगदान 1.3 महानुभाव संप्रदाय आणि सामाजिक विषमता 1.4 महानुभाव संप्रदायाचे वाङ्मयीन योगदान	01	15
	एकूण श्रेयांक घड्याळी तासिका	02	30

संदर्भ ग्रंथ:

1. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड 1, 2, 3- संपा. रा. श्री. जोग, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
2. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरुप - ह. श्री. शेणोलीकर, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर.

3. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड 1 ते 4 - अ. ना. देशपांडे, कॉन्टिन्टेल, पुणे.
4. मराठी साहित्य, इतिहास आणि संस्कृती - वसंत आबाजी डहाके, भटकळ फाऊंडेशन, मुंबई.
5. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - ल. रा. नशिराबादकर, फडके, कोल्हापूर.
6. पाच भक्तिसंप्रदाय- र. रा. गोसावी
7. पाच संतकवी- शं. गो. तुळपुळे
8. वारकरी संप्रदाय: उदय आणि विकास - भा. पं. बहिरट व अन्य
9. धर्मसंप्रदाय आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय- र. बा. मंचरकर
10. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती - गं. बा. सरदार, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
11. महाराष्ट्रीय संतमंडळाचे ऐतिहासिक कार्य - बा. रं. सुंठणकर, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
12. संत, पंत आणि तंत- श्री. म. माटे
13. मध्ययुगीन साहित्याचा पुनर्विचार - श्री. रं. कुलकर्णी, राजहंस, पुणे.
14. मध्ययुगीन साहित्याविषयी - सतीश बडवे, मीरा बुक्स् अॅण्ड पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद.
15. महानुभाव पंथ आणि त्याचे वाङ्मय - शं. गो. तुळपुळे, व्हीनस, पुणे.
16. संतसाहित्यमीमांसा - संपा. ताहेर पठाण, न. ब. कदम, शब्दालय, श्रीरामपूर.
17. प्राचीन मराठीच्या नवधारा - रा. चिं. ढेरे, मोघे, कोल्हापूर.
18. प्राचीन मराठी गद्यः प्रेरणा व परंपरा - श्री. रं. कुलकर्णी, सिंधु पब्लिकेशन, मुंबई.
19. महानुभाव साहित्य: शोध आणि समीक्षा, यु. म.पठाण
20. महानुभाव पंथ आणि परमार्थ, वि. भि. कोलते
21. महानुभाव आचारधर्म , वि. भि. कोलते
22. महानुभाव तत्त्वज्ञान, वि. भि. कोलते
23. महानुभाव पंथ आणि त्याचे वाङ्मय, शं. गो. तुळपुळे

सत्र - सहावे

MAR - MJ - 351 मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा अभ्यास - II

(श्रेयांक - दोन)

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये :

1. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासाचा परिचय करुन घेणे.
2. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या निर्मितीमागील प्रेरणा जाणून घेणे.
3. वारकरी संप्रदायातील प्रमुख संतकवींच्या काव्यनिर्मितीचे स्वरुप जाणून घेऊन त्याची वैशिष्ट्ये लक्षात घेणे.
4. बखर वाङ्मयनिर्मितीचा परिचय करुन घेऊन त्याची ठळक वैशिष्ट्ये जाणून घेणे.
5. निवडक ग्रंथकारांच्या वाङ्मयनिर्मितीचा वा साहित्यकृतींचा परिचय करुन घेणे.

अभ्यासक्रमाची साध्ये :

1. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासाचा परिचय होईल.
2. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या निर्मितीमागील प्रेरणा कळेल.
3. वारकरी संप्रदायातील प्रमुख संतकवींच्या काव्यनिर्मितीचे स्वरुप व वैशिष्ट्ये ज्ञात होतील.
4. बखर वाङ्मयनिर्मितीचा परिचय करुन घेऊन त्याची ठळक वैशिष्ट्ये माहिती होतील.
5. निवडक ग्रंथकारांच्या वाङ्मयनिर्मितीचा वा साहित्यकृतींचा परिचय होईल.

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	**पंडिती वाङ्मय स्वरूप व संकल्पना**	01	15
	1.1 पंडिती वाङ्मयाचा परिचय 1.2 पंडिती वाङ्मयाचे स्वरूप 1.3 पंडिती वाङ्मयाचे वेगळेपण 1.4 पंडिती वाङ्मयाचे योगदान		
2.	**शाहिरी वाङ्मय स्वरूप व संकल्पना**	01	15
	2.1 शाहिरी वाङ्मयाचा परिचय 2.2 शाहिरी वाङ्मयाचे स्वरूप 2.3 शाहिरी वाङ्मयाचे वेगळेपण 2.4 शाहिरी वाङ्मयाचे योगदान		
	एकूण श्रेयांक घड्याळी तासिका	02	30

संदर्भ ग्रंथ :

1. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड 1, 2, 3- संपा. रा. श्री. जोग, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
2. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरुप - ह. श्री. शेणोलीकर, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर.
3. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड 1 ते 4 - अ. ना. देशपांडे, कॉन्टिन्टेल, पुणे.
4. मराठी साहित्य, इतिहास आणि संस्कृती - वसंत आबाजी डहाके, भटकळ फाऊंडेशन, मुंबई.
5. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - ल. रा. नशिराबादकर, फडके, कोल्हापूर.
6. पाच भक्तिसंप्रदाय- र. रा. गोसावी
7. पाच संतकवी- शं. गो. तुळपुळे
8. वारकरी संप्रदाय: उदय आणि विकास - भा. पं. बहिरट व अन्य
9. धर्मसंप्रदाय आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय- र. बा. मंचरकर
10. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती - गं. बा. सरदार, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
11. महाराष्ट्रीय संतमंडळाचे ऐतिहासिक कार्य - बा. रं. सुंठणकर, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
12. संत, पंत आणि तंत- श्री. म. माटे
13. मध्ययुगीन साहित्याचा पुनर्विचार - श्री. रं. कुलकर्णी, राजहंस, पुणे.
14. मध्ययुगीन साहित्याविषयी - सतीश बडवे, मीरा बुक्स् अॅण्ड पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद.
15. संतसाहित्यमीमांसा - संपा. ताहेर पठाण, न. ब. कदम, शब्दालय, श्रीरामपूर.
16. प्राचीन मराठीच्या नवधारा - रा. चिं. ढेरे, मोघे, कोल्हापूर.
17. प्राचीन मराठी गद्यः प्रेरणा व परंपरा - श्री. रं. कुलकर्णी, सिंधु पब्लिकेशन, मुंबई.
18. ओवी ते लावणी- श्री. रं. कुलकर्णी, का. स. वाणी मराठी प्रगत अध्ययन संस्था, धुळे.

सत्र - पाचवे

MAR -MJ - 302 मराठीचा भाषिक अभ्यास - I

(श्रेयांक - चार)

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये :

1. भाषेचे स्वरुप आणि तिचे कार्य जाणून घेणे.
2. भाषा अभ्यासाच्या विविध अंगांचा परिचय करुन घेणे.
3. भाषा उत्पत्तीचे सिध्दांत जाणून घेणे.
4. भाषाकुल संकल्पना समजून घेऊन मराठीच्या भाषाकुलाची माहिती घेणे.
5. मराठी भाषेच्या उत्पत्तीसंबंधीची मते जाणून घेऊन मराठीची पूर्वपीठिका लक्षात घेणे.

अभ्यासक्रमाची साध्ये :

1. भाषेचे स्वरुप आणि तिचे कार्य जाणून घेतले जाईल.
2. भाषा अभ्यासाच्या विविध अंगांचा परिचय होईल.
3. भाषा उत्पत्तीचे सिध्दांत लक्षात येतील.
4. भाषाकुल संकल्पना समजून घेऊन मराठीच्या भाषाकुलाची माहिती ज्ञात होईल.
5. मराठी भाषेच्या उत्पत्तीसंबंधीची मते जाणून घेऊन मराठीची पूर्वपीठिका लक्षात येईल.

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	**भाषा : स्वरुप आणि कार्य**	01	15
	1.1भाषा : स्वरुप व लक्षणे / वैशिष्ट्ये 1.2 भाषेचे कार्य : संदेशन / संज्ञापन (भाषिक संदेशनाचे निराळेपण) 1.3 भाषाभ्यासाची विविध अंगे (ऐतिहासिक, वर्णनात्मक व सामाजिक भाषाविज्ञान यांचा परिचय)		
2.	**भाषा उत्पत्ती आणि भाषांचे वर्गीकरण**	01	15
	2.1 भाषा उत्पत्तीचे सिध्दांत (प्रमुख सिध्दांतांचा परिचय)		
	2.2 भाषाकुल संकल्पना व मराठी भाषा 2.3 भाषाकुल संकल्पना (जगातील प्रमुख भाषाकुले, होर्ले यांचा अंतर्वर्तुळ-बहिर्वर्तुळ सिध्दांत) 2. 4 मराठीचे भाषाकुल		
3.	**मराठी भाषेची उत्पत्ती आणि पूर्वपीठिका**	01	15

	3.1मराठी भाषेच्या उत्पत्ती निश्चितीसंबंधी साधने — 3.2 शिलालेख (उनकेश्वर, पंढरपूर, नेवासे, अंबाजोगाई, परळ, श्रवणबेळगोळ, दिवेआगर येथील शिलालेख) 3.3 मराठी भाषेच्या उत्पत्तीसंबंधीचा वैद्य - गुणे वाद		
4.	**खान्देशातील अहिराणी भाषेचा परिचय** 4.1 अहिराणी भाषेचा इतिहास व भूगोल 4.2 अहिराणी भाषेचे स्वरूप (म्हणी, वाक्प्रचार, गीते, कथा इत्यादी.) 4.3 अहिराणी भाषेचे वैशिष्ट्ये	01	15
	एकूण श्रेयांक घड्याळी तासिका	04	60

संदर्भ :

1.भाषा आणि संस्कृती - ना. गो. कालेलकर

2.भाषा: इतिहास आणि भूगोल- ना. गो. कालेलकर

3. भाषा: अंतःसूत्र आणि व्यवहार - संपा. मु. ग. पानसे

4. मराठीचा भाषिक अभ्यास (ऐतिहासिक व वर्णनात्मक) - संपा. मु. श्री. कानडे

5. भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा - अनिल गवळी

6. सुबोध भाषाशास्त्र - श्री. न. गजेंद्रगडकर

7. मराठीचे ऐतिहासिक भाषाशास्त्र - गोसावी - वैद्य

8. भाषा आणि भाषाशास्त्र - श्री. न. गजेंद्रगडकर

9. मराठी भाषा: वाढ आणि बिघाड - श्री. के. क्षीरसागर

10. समाजभाषाविज्ञान: बोलींचा अभ्यास- सुधाकर चौधरी

11. वैखरी - अशोक केळकर

12. अहिराणी बोली: भाषावैज्ञानिक अभ्यास- रमेश सूर्यवंशी

13. मराठी भाषा: उद्‌गम आणि विकास - कृ. पां. कुलकर्णी

14. मराठी भाषेचे मूळ - विश्वनाथ खैरे

15. भाषा, समाज आणि संस्कृती - सोनाली देशपांडे-गुजर

16. महाराष्ट्राचा भाषिक नकाशा (पूर्वतयारी) - रमेश धोंगडे

17. बोलीभाषा संशोधनाच्या नव्या दिशा - संपा. म. सु. पगारे, आशुतोष पाटील

सत्र - सहावे

MAR – MJ- 352 मराठीचा भाषिक अभ्यास - II

(श्रेयांक - चार)

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

1. मराठीच्या कालिक भेदांचे स्वरुप जाणून घेऊन त्यांची वैशिष्ट्ये नोंदविणे.
2. मराठीच्या प्रांतिक भेदांची माहिती करुन घेणे.
3. मराठीच्या निवडक प्रमुख बोलींच्या वैशिष्ट्यांचा परिचय करुन घेणे.
4. भाषाविषयक समज-गैरसमज यांचे निराकरण करुन घेणे.
5. मराठीवरील अन्य भाषांच्या प्रभावाचे स्वरुप लक्षात घेणे.

अभ्यासक्रमाची साध्ये :

1. मराठीच्या कालिकभेदांचे स्वरुप जाणून घेऊन त्यांची वैशिष्ट्ये नोंद करता येईल.
2. मराठीच्या प्रांतिक भेदांची माहिती जाणून घेता येईल.
3. मराठीच्या निवडक प्रमुख बोलींच्या वैशिष्ट्यांचा परिचय होईल.
4. भाषाविषयक समज-गैरसमज यांचे निराकरण करुन घेता येईल.
5. मराठीवरील अन्य भाषांच्या प्रभावाचे स्वरुप लक्षात येईल.

घटक विश्लेषण :

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	**मराठी कालिक भेद**	01	15
	1.1 यादवकालीन मराठी: स्वरुप व वैशिष्ट्ये 1.2 बहामनीकालीन मराठी: स्वरुप व वैशिष्ट्ये 1.3 शिवकालीन व पेशवेकालीन मराठी: स्वरुप व वैशिष्ट्ये		
2.	**मराठीचे प्रांतिक भेद (प्रमाण मराठी व बोली)**	01	15
	2.1 मराठीचा भाषिक नकाशा (प्रांतिक भेद) 2.2 प्रमाणभाषा व बोली: सहसंबंध 2.3 प्रमाणभाषा व बोलींची वैशिष्ट्ये		
3.	**भाषाविषयक समज-गैरसमज व मराठीवरील अन्य भाषांचा प्रभाव**	01	15

	3.1भाषाविषयक समज गैरसमज (भाषा: शुध्द- अशुध्द, भाषा: प्रमाण- अप्रमाण, भाषा: श्रेष्ठ-कनिष्ठ, भाषा: मौखिक - लिखित) 3.2 संस्कृत, फारसी, द्राविडी, हिन्दी या भाषांचा मराठीवरील प्रभाव 3.3 इंग्लिश व अन्य युरोपियन भाषांचा मराठीवरील प्रभाव		

4.	**खानदेशातील इतर बोलींचा परिचय** 4.1 लेवा बोली 4.2 तावडी बोली 4.3 मावची बोली 4.4 गुर्जर बोली	01	15
	एकूण श्रेयांक घड्याळी तासिका	04	60

संदर्भ ग्रंथ :

1. बोलीभाषा संशोधनाच्या नव्या दिशा - संपा. म. सु. पगारे, आशुतोष पाटील
2. भाषा आणि संस्कृती - ना. गो. कालेलकर
3. भाषा: इतिहास आणि भूगोल- ना. गो. कालेलकर
4. भाषा: अंत:सूत्र आणि व्यवहार - संपा. मु. ग. पानसे
5. मराठीचा भाषिक अभ्यास (ऐतिहासिक व वर्णनात्मक) - संपा. मु. श्री. कानडे
6. लेख- चंदगडी बोली, नंदकुमार मोरे, भाषा आणि जीवन, दिवाळी 2012, बोली विशेषांक, पृ. 47-56.
7. लेख- चंदगडी बोली, नंदकुमार मोरे, भारतीय भाषांचे लोकसर्वेक्षण- महाराष्ट्र खंड, मुख्य संपादक- गणेश देवी. पृ. 114-129.
8. भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा - अनिल गवळी
9. सुबोध भाषाशास्त्र - श्री. न. गजेंद्रगडकर
10. मराठीचे ऐतिहासिक भाषाशास्त्र - गोसावी - वैद्य
11. भाषा आणि भाषाशास्त्र - श्री. न. गजेंद्रगडकर
12. मराठी भाषा: वाढ आणि बिघाड - श्री. के. क्षीरसागर
13. समाजभाषाविज्ञान: बोलींचा अभ्यास- सुधाकर चौधरी
14. वैखरी - अशोक केळकर
15. अहिराणी बोली: भाषावैज्ञानिक अभ्यास- रमेश सूर्यवंशी
16. मराठी भाषा: उद्‌गम आणि विकास - कृ. पां. कुलकर्णी
17. मराठी भाषेचे मूळ - विश्वनाथ खैरे
18. महाराष्ट्राचा भाषिक नकाशा (पूर्वतयारी) - रमेश धोंगडे

सत्र पाचवे

MAR- MJ-303 एकांकिका लेखनाचा अभ्यास

(श्रेयांक - चार)

एकांकिका लेखनाचा अभ्यास

1. हंडाभर चांदण्या: दत्ता पाटील

2. आकडा: राजकुमार तांगडे

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे -

1) एकांकिका या नाट्प्रकाराची संकल्पना समजून घेणे.

2) एकांकिका लेखनाचे स्वरुप, त्याची वैशिष्ट्ये समजून घेणे.

3) मराठीतील एकांकिका लेखनाची वाटचाल लक्षात घेणे.

4) निवडक एकांकिकांचा अभ्यास करणे. जाणून घेणे.

अभ्यासक्रमाची साध्ये :

1) विद्यार्थी एकांकिका या नाट्प्रकाराची संकल्पना समजून घेतील.

2) विद्यार्थी एकांकिका लेखनाचे स्वरुप, त्याची वैशिष्ट्ये समजून घेतील.

3) विद्यार्थी मराठीतील एकांकिका लेखनाची वाटचाल लक्षात येईल.

4) विद्यार्थी निवडक एकांकिकांचा अभ्यास जाणून घेतील.

घटक विश्लेषण :

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	**एकांकिका : संकल्पना स्वरुप व वैशिष्ट्ये**	01	15
	1.1 एकांकिका: संकल्पना 1.2 एकांकिका: व्याख्या 1.3 एकांकिका: स्वरुप 1.4 एकांकिका: वैशिष्ट्ये		
2.	**मराठीतील एकांकिका लेखनाचा आढावा**	01	15
	2.1 सन 1950 पूर्व मराठीतील एकांकिका लेखन		
	2.2 सन 1950 नंतरचे मराठीतील एकांकिका लेखन		

	2.3. मराठीतील एकांकिका लेखनाचे विशेष		
	2.4 मराठीतील एकांकिका लेखनाचे योगदान		
3.	**'हंडाभर चांदण्या: दत्ता पाटील** या एकांकिकेचा, खालील मुद्यांच्या अनुषंगाने अभ्यास	01	15
	1.' विषयसूत्र, कथानक,		
	2. पात्रचित्रण, संघर्ष,		
	3. संवाद, मांडणी,		
	4. भाषिक विशेष		
4.	**आकडा : राजकुमार तांगडे** या एकांकिकेचा खालील मुद्यांच्या अनुषंगाने अभ्यास.	01	15
	1. विषयसूत्र, कथानक		
	2. पात्रचित्रण, संघर्ष,		
	3. संवाद, मांडणी		
	4. भाषिक विशेष		
	एकूण श्रेयांक घड्याळी तासिका	04	60

संदर्भग्रंथ :

1. आधुनिक मराठी नाटक (आशय आणि आकृतिबंध) - सुषमा जोगळेकर
2. दलित रंगभूमी- संपादन व प्रस्तावना: भालचंद्र फडके, सुरेश एजन्सी, पुणे.
3. मराठी रंगभूमीच्या तीस रात्री- मकरंद साठे, पॉप्युलर, मुंबई.
4. मराठी नाटक आणि रंगभूमी: पहिले शतक (1843-1943)- वि. भा. देशपांडे, व्हीनस, पुणे.
5. मराठी नाटक: स्वातंत्र्योत्तर काल (1947-90) - वि. भा. देशपांडे, व्हीनस, पुणे.
6. मराठी नाटक नाटककार: काळ आणि कर्तृत्व खंड 1, 2, 3 - वि. भा. देशपांडे, दिलीपराज, पुणे.
7. मराठी नाट्यसृष्टी - गो. म. कुलकर्णी, मेहता, पुणे.
8. मराठी नाटक आणि रंगभूमी विसावे शतक - वसंत आबाजी डहाके, पॉप्युलर, मुंबई.
9. माझा नाट्यलेखन / दिग्दर्शनाचा प्रवास - संपा. वि. भा. देशपांडे, उन्मेष, पुणे.
10. निवडक मराठी एकांकिका - संपा. सुधा जोशी, रत्नाकर मतकरी, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली.
11. नाटक-एक वाङ्मयप्रकार- दत्ता भगत, य. च. म. मु. वि., नाशिक.
12. मराठी नाटक आणि रंगभूमी - हिमांशू स्मार्त, विश्ननाथ शिंदे, प्रतिमा, पुणे.
13. नाटकी नाटकं- कमलाकर नाडकर्णी, मनोविकास, पुणे.
14. एकांकिका विशेषांक, पंचधारा, जुलै-सप्टेंबर 2015.
15. आकडा : राजकुमार तांगडे
16. 'हंडाभर चांदण्या: दत्ता पाटील

सत्र सहावे

MAR – MJ/IKS - 353 मध्ययुगीन मराठी पद्य (संत कवयित्रींचे निवडक अभंग)

श्रेयांक - चार

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये:

१. विद्यार्थ्यांना मध्ययुगीन मराठी पद्याचे स्वरूप व प्रकार यांचा परिचय करून देणे.

२. मध्ययुगीन कालखंडातील निवडक संत कवी-कवयित्रींच्या निवडक अभंगांचे स्वरूप व महत्त्व समजावून देणे.

अभ्यासक्रमाची साध्ये:

१) विद्यार्थ्यांना मध्ययुगीन मराठी पद्याचे स्वरूप व प्रकार यांचा परिचय होईल.
२) विद्यार्थ्यांना मध्ययुगीन कालखंडातील निवडक संतकवी-कवयित्रींच्या निवडक अभंगांचे स्वरूप व महत्त्व समजून घेता येईल.

घटक विश्लेषण :

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
01	**मध्ययुगीन मराठी पद्यः प्रेरणा व स्वरूप** १. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या प्रेरणा २. मध्ययुगीन कालखंडातील पद्य वाङ्मयाचे स्वरूप-वैशिष्ट्ये ३. 'अभंग' या रचनाप्रकाराचे स्वरूप ४. अभंगांची वैशिष्ट्ये व वेगळेपण	01	15
02	**निवडक संत कवयित्रींचा वाङ्मयीन परिचय** १. संत मुक्ताबाई २. संत जनाबाई ३. संत बहिणाबाई ४. संत कवयित्रींच्या निवडक अभंगाचे वाङ्मयीन वैशिष्ट्ये	01	15
03	**इतर संत कवयित्रींचा वाङ्मयीन परिचय** १. संत कान्होपात्रा २. संत सोयराबाई ३. संत वेणाबाई ४. संत कवयित्रींच्या निवडक अभंगाचे वाङ्मयीन वैशिष्ट्ये	01	15

04	**निवडक संत कवयित्रींचे अभंग** १. संत कवयित्रींच्या अभंगातील तत्त्वज्ञान २. संत कवयित्रींच्या अभंगांतील मूल्यात्मकता ३. संत कवयित्रींच्या अभंगांचे आशय-विषय ४. संत कवयित्रींच्या अभंगांची वैशिष्ट्ये-वेगळेपण	01	15
	एकूण श्रेयांक घड्याळी तासिका	04	60

संदर्भग्रंथ :

१) संत साहित्य आकलन आणि अध्यापन - प्रा. वसंत आबाजी डहाके आणि इतर, प्रकाशक, शहाजी ढेकणे, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे

२) वारकरी संप्रदाय उदय व विकास - भालचंद्र पंढरीनाथ बहिरट, व्हीनस प्रकाशन, पुणे

३) भक्ती साधना - भा. पं. बहिरट. मेजिस्टिक प्रकाशन, मुंबई

४) पाच भक्तिसंप्रदाय- र. रा. गोसावी, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे

५) मराठी संत कवयित्री, पुणे, यादव मा. के. स्नेहवर्धन प्रकाशन, २०००

६) संत तंत व पंत, माटे श्री. म. स्नेहवर्धन प्रकाशन, २००६.

७) संत साहित्याची सामाजिक फलश्रुती, गं. बा. सरदार

८) अभंगाचे वेचे, खोले विलास,

९) संत कविता काही दृष्टीकोन, केजकर प्रकाश, औरंगाबाद, स्वरूप प्रकाशन, २००६.

१०) पठाण यु. म., मध्ययुगीन संत साहित्य: काही आयाम, पठाण यु. म. औरंगाबाद, स्वरूप प्रकाशन, २००३.

११) संत साहित्याची संकल्पना, व. दि. कुलकर्णी हैदराबाद, म. सा. प. १९८९.

सत्र - पाचवे

MAR – EC - 321 व्यावसायाभिमुख लेखनासाठी मराठी
(श्रेयांक - चार)

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे:

1. व्यवसायिक लेखनासाठी मराठी भाषेचे उपयोजन करण्यास शिकणे.
2. अहवाल लेखनाचे स्वरुप जाणून असे लेखन करणे.
3. संपादन प्रक्रियेची माहिती घेऊन त्या प्रक्रियेचा अनुभव घेणे.
4. प्रकाशन व्यवसायाबाबत जाणून घेऊन त्याच्याशी संबंधित कामांची माहिती घेणे.

अभ्यासक्रमाची साध्ये:

1. व्यवसायिक लेखनासाठी मराठी भाषेचे उपयोजन ज्ञात होईल.
2. अहवाल लेखनाचे स्वरुप जाणून असे लेखन करता येईल.
3. संपादन प्रक्रियेची माहिती घेऊन त्या प्रक्रियेचा अनुभव घेतला जाईल.
4. प्रकाशन व्यवसायाबाबत जाणून घेऊन त्याच्याशी संबंधित कामांची माहिती ज्ञात होईल.

घटक विश्लेषण:

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	**अहवाल लेखन**	01	15
	1.1 अहवाल लेखन: स्वरुप, घटक व वैशिष्ट्ये		
	1.2 अहवाल लेखकाच्या अंगी आवश्यक गुण		
	1.3 अहवालाचे स्वरुप: वाङ्मय मंडळ, मराठी विभाग कार्यक्रम शैक्षणिक सहल, राष्ट्रीय सेवा योजना शिबीर, युवती सभा कार्यक्रम		
	1.4 उपयोजन- वर नमूद केलेल्यांपैकी कोणत्याही एका प्रकारच्या अहवालाचे लेखन करा		
2.	**संपादन: स्वरुप व प्रक्रिया**	01	15
	2.1 संपादन: स्वरुप व प्रक्रिया		
	2.2 संपादन: नियोजन, पूर्वतयारी व संपादकाच्या अंगी आवश्यक गुण		
	2.3 संपादनाचे स्वरुप: स्मरणिका व गौरविका, वार्षिक अंक / दिवाळी अंक, नियतकालिक (पाक्षिक, मासिक, द्वैमासिक)		
3.	**प्रकाशन व्यवसाय : स्वरूप व प्रक्रिया**	01	15
	3.1 ग्रंथ प्रकाशन: प्रयोजन व भूमिका		
	3.2 प्रकाशन व्यवसाय: नियोजन, पूर्वतयारी व त्यासाठी आवश्यक गुण		
	3.3) ग्रंथप्रकाशनाची प्रक्रिया: मुद्रणप्रत, मुद्रितशोधन, मुखपृष्ठ, मांडणी, सजावट, मुद्रक, कागदनिवड, मुद्रणपद्धती, बांधणी, वितरक, स्वामित्व हक्क, लेखक करार, ग्रंथनोंदी, आवृत्ती, पुनर्मुद्रण		

4.	**ग्रंथ वितरण व विक्री : वितरणव्यवस्था** 4.1 विक्रेताप्रकार, ग्रंथालय, 4.2 जाहिरात, प्रोमो, समीक्षा, ई-बुक ऑनलाईन विक्री 4.3 उपयोजन - परिसरातील एखाद्या प्रकाशन संस्थेच्या कार्यालयास किंवा पुस्तक वितरण व विक्री करणाऱ्या व्यवसायिकाच्या कार्यालयास भेट द्या व तेथील कामकाजासंबंधी जाणून घ्या.	**01**	**15**
	एकूण श्रेयांक घड्याळी तासिका	04	60

टीप - अंतर्गत परीक्षेसाठी प्रत्येक घटकातील उपयोजनात्मक भागावर भर दिला जाईल. तसेच महाविद्यालयीन परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेत प्रत्येक घटकावरील उपयोजनात्मक भागावरीलही प्रश्न समाविष्ट असतील.

संदर्भ ग्रंथ:

1. व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नशिराबादकर, फडके, कोल्हापूर.
2. व्यावहारिक मराठी - प्रकाश परब, मिथुन, मुंबई.
3. मराठी भाषा: उपयोजन आणि सर्जन- संप. अनिल गवळी
4. रसग्रहण: कला व स्वरुप - गो. म. कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल, पुणे.
5. रसास्वाद: वाङ्मय आणि कला- माधव आचवल, मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई.
6. संपादनः स्वरुप व कार्ये- य. च. म. मु. वि., नाशिक.
7. साहित्य संवाद - वि. शं. चौगुले, प्रतिमा, पुणे.
8. मराठी प्रकाशन व्यवसाय परिचय- शरद गोगटे
9. पॉप्युलर रीतिपुस्तक - रामदास भटकळ, मृदुला जोशी, पॉप्युलर, मुंबई.
10. मराठी ग्रंथप्रकाशनाची 200 वर्षे - शरद गोगटे, राजहंस, पुणे.
11. बखर एका प्रकाशकाची - पं. अ. कुलकर्णी, मेनका, पुणे.
12. मराठी ग्रंथनिर्मितीची वाटचाल - शं. गो. तुळपुळे, महाराष्ट्र ग्रंथोत्तेजक सभा, पुणे.
13. मराठी प्रकाशनांचे स्वरूप, प्रेरणा आणि परंपरा- अ. ह. लिमये, प्रसार, पुणे.
14. भाषांतरमीमांसा- संपा. कल्याण काळे, अंजली सोमण, प्रतिमा, पुणे.
15. भाषांतर- सदा कऱ्हाडे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.

सत्र सहावे

MAR – EC - 371 व्यावसायाभिमुख लेखनासाठी मराठी

(श्रेयांक - चार)

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे:

1. व्यवसायिक लेखनासाठी मराठी भाषेचे उपयोजन करण्यास शिकणे.
2. नाटक व चित्रपट यांच्या परीक्षण लेखनाचे स्वरुप जाणून घेऊन त्याचे उपयोजन करण्यास शिकणे.
3. मुलाखत घेण्यासाठी आवश्यक बाबींची माहिती घेऊन मुलाखत लेखनाची प्रक्रिया आत्मसात करणे.
4. भाषांतराची प्रक्रिया जाणून घेऊन भाषांतराचा सराव करणे.

अभ्यासक्रमाची साध्ये:

1. व्यवसायिक लेखनासाठी मराठी भाषेचे उपयोजन करण्यासाठी शिकता येईल.
2. नाटक व चित्रपट परीक्षण लेखनाचे स्वरुप जाणून त्याचे उपयोजन करण्यासाठी शिकता येईल.
3. मुलाखत घेण्यासाठी आवश्यक बाबींची माहिती घेऊन मुलाखत लेखनाची प्रक्रिया आत्मसात होईल.
4. भाषांतराची प्रक्रिया जाणून घेऊन भाषांतराचा सराव होईल.

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	**परीक्षण लेखन**	01	15
	1.1 परीक्षण लेखन: स्वरुप, घटक व वैशिष्ट्ये		
	1.2 परीक्षण लेखन: पूर्वतयारी व आवश्यक गुण		
	1.3 परीक्षण लेखनाचे स्वरुप: नाट्य परीक्षण लेखन व चित्रपट परीक्षण लेखन		
	1.4 उपयोजन- एखादा चित्रपट वा एखादे नाटक पाहून त्याचे परीक्षण लिहा.		
2.	**मुलाखत लेखन**	01	15
	2.1 मुलाखतः प्रयोजन व स्वरुप		
	2.2 मुलाखत: पूर्वतयारी, प्रश्नसूची व मुलाखतकाराच्या अंगी आवश्यक कौशल्ये		
	2.3 मुलाखतीचे स्वरुप: माध्यमनिहाय मुलाखती (मुद्रित, श्राव्य, दृकश्राव्य माध्यमांसाठी मुलाखत)		
	2.4 उपयोजन- कोणत्याही एका माध्यमासाठी प्रशासन, क्रीडा वा साहित्य या क्षेत्रांमध्ये विशेष कामगिरी बजावणाऱ्या एका व्यक्तीची मुलाखत घेऊन ती लिहून काढा.		
3.	**भाषांतर लेखन**	01	15
	3.1 भाषांतर: स्वरुप व प्रक्रिया		
	3.2 भाषांतर: अनुवाद, भावानुवाद, रूपांतर यांतील साम्य-भेद		
	3.3 भाषांतर: आवश्यक कौशल्ये		

	3.4 उपयोजन - इंग्रजी व हिंदी उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करणे किंवा अहिराणी व आदिवासी बोलीतील कथा / उतारा यांचे मराठीत भाषांतर करणे.		
4.	**मुद्रितशोधनाचे स्वरूप व संकल्पना** 4.1 मुद्रितशोधनाचे स्वरूप 4.2 मुद्रितशोधनाचे प्रकार व घटक 4.3 मुद्रितशोधनाची आवश्यकता 4.4 मुद्रितशोधन व रोजगाराच्या संधी	01	15
	एकूण श्रेयांक घड्याळी तासिका	04	60

टीप - अंतर्गत परीक्षेसाठी प्रत्येक घटकातील उपयोनात्मक भागावर भर दिला जाईल. तसेच महाविद्यालयीन परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेत प्रत्येक घटकावरील उपयोजनात्मक भागावरीलही प्रश्न समाविष्ट असतील.

संदर्भ ग्रंथ:

1. व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नशिराबादकर, फडके, कोल्हापूर.

2. व्यावहारिक मराठी - प्रकाश परब, मिथुन, मुंबई.

3. मराठी भाषा: उपयोजन आणि सर्जन- संप. अनिल गवळी

4. रसग्रहण: कला व स्वरुप - गो. म. कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल, पुणे.

5. अनुवादमीमांसा- संपा. केशव तुपे, साक्षात, औरंगाबाद.

6. संपादनः स्वरुप व कार्ये- य. च. म. मु. वि., नाशिक.

7. साहित्य संवाद - वि. शं. चौगुले, प्रतिमा, पुणे.

8. भाषांतर - शास्त्र की कला? - म. वि. फाटक, रजनी ठकार, वरदा, पुणे.

9.भाषांतर आणि भाषा - विलास सारंग, मौज, मुंबई.

सत्र - पाचवे

MAR - MN- 311 लेखन कौशल्य: निबंध लेखन

(श्रेयांक - दोन)

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये:

1. निबंधलेखनाचे कौशल्य आत्मसात करणे.
2. निबंधलेखनाचे स्वरुप व त्याचे घटक जाणून घेणे.
3. निबंधाचे प्रकार लक्षात घेऊन त्यांच्या लेखनाचा सराव करणे.

अभ्यासक्रमाची साध्ये:

1. निबंधलेखनाचे कौशल्य आत्मसात होतील.
2. निबंधलेखनाचे स्वरुप व त्याचे घटक ज्ञात होतील.
3. निबंधाचे प्रकार लक्षात घेऊन त्यांच्या लेखनाचा सराव होईल.

घटक विश्लेषण:

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	**निबंध : संकल्पना व स्वरुप**	01	15
	1.1 निबंध म्हणजे काय? 1.2 निबंधाचे रचनाघटक 1.3 निबंधाचे प्रकार (वर्णनात्मक निबंध, आत्मनिवेदात्मक निबंध, चिंतनात्मक निबंध, ललित निबंध		
2.	**निबंधलेखन: उपयोजन**	01	15
	2.1 एखाद्या विषयावर वर्णनात्मक निबंध लिहा. 2.2 एखाद्या विषयावर आत्मनिवेदनात्मक निबंध लिहा. 2.3 एखाद्या विषयावर चिंतनात्मक निबंध लिहा. 2.4 एखाद्या विषयावर ललित निबंध लिहा.		
	एकूण श्रेयांक घड्याळी तासिका	02	30

संदर्भग्रंथ :

1. व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नशिराबादकर, फडके, कोल्हापूर.
2. व्यावहारिक मराठी - प्रकाश परब, मिथुन, मुंबई.
3. मराठी भाषा: उपयोजन आणि सर्जन- संप. अनिल गवळी
4. रसग्रहण: कला व स्वरुप - गो. म. कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल, पुणे.
5. रसास्वाद: वाङ्मय आणि कला- माधव आचवल, मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई.
6. संपादनः स्वरुप व कार्ये- य. च. म. मु. वि., नाशिक.
7. साहित्य संवाद - वि. शं. चौगुले, प्रतिमा, पुणे.

सत्र - सहावे

MAR - MIN- 361 मराठी लेखनकौशल्ये - ग्रंथ परीक्षण

(श्रेयांक - दोन)

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे:

1. ग्रंथपरीक्षण लेखनाचे कौशल्य आत्मसात करणे.
2. ग्रंथपरीक्षण लेखनाचे स्वरुप व अशा लेखनाची प्रक्रिया जाणून घेणे.
3. विविध प्रकारांतील ग्रंथांचे परीक्षण लिहिण्याचा सराव करणे.

अभ्यासक्रमाची साध्ये:

1. विदयार्थ्यांना ग्रंथपरीक्षण लेखनाचे कौशल्य आत्मसात होईल.
2. ग्रंथपरीक्षण लेखनाचे स्वरुप व अशा लेखनाची प्रक्रिया जाणून घेतील.
3. विविध प्रकारांतील ग्रंथांचे परीक्षण लिहिण्याचा सराव करतील.

घटक विश्लेषण:

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	**ग्रंथपरीक्षण लेखन: स्वरुप व प्रक्रिया**	01	15
	1.1 ग्रंथपरीक्षण लेखनाची आवश्यकता व त्यासाठी उपलब्ध क्षेत्रे 1.2 ग्रंथपरीक्षण लेखनाची पूर्वतयारी (वाचन, आकलन, टिपणे) 1.3 ग्रंथपरीक्षणाचे स्वरुप प्रास्ताविक (ग्रंथाचे शीर्षक व प्रकाशनकाल व अन्य माहिती, ग्रंथाचा प्रधान विषय), ग्रंथाचे एकंदर स्वरूप व मांडणी, ग्रंथाचे निराळेपण, गुणदोषात्मक विवेचन, मूल्यमापनात्मक अभिप्राय, शीर्षक		
2.	**ग्रंथपरीक्षण लेखन: उपयोजन**	01	15
	2.1 एखाद्या कादंबरीचे परीक्षण लिहा. 2.2 एखाद्या कवितासंग्रहाचे परीक्षण लिहा. 2.3 एखाद्या कथासंग्रहाचे परीक्षण लिहा.		
	एकूण श्रेयांक घड्याळी तासिका	02	30

संदर्भ ग्रंथ:

1. निबंध: शास्त्र व कला - प्र. न. जोशी
2. वाङ्मयीन निबंध - रा. ग. जाधव, कॉन्टिनेन्टल, पुणे.
3. डायमंड निबंधलेखमाला - विभावरी दामले, प्राची साठे
4. मराठी निबंध पुष्पांजली - शोभना आळवणी
5. व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नशिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
6. व्यावहारिक मराठी भाषा, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.
7. मराठी भाषा: उपयोजन आणि सर्जन - संपा. अनिल गवळी
8. सुलभ मराठी व्याकरण व लेखन- पद्मिनी बिनीवाले, नवनीत, मुंबई.
9. सुलभ मराठी व्याकरण व लेखन- मो. रा. वाळंबे, नितीन, पुणे.
10. ग्रंथ-संवाद- वि. शं. चौघुले, प्रतिमा, पुणे.
11. मराठी लेखनकोश - यास्मिन शेख, मनोविकास, पुणे.
12. रसग्रहण: कला व स्वरुप - गो. म. कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल, पुणे.
13. साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया - आनंद यादव, मेहता, पुणे.
14. मराठी लेखनकोश- अरुण फडके, ढवळे, मुंबई.

सत्र - पाचवे

MAR - VSC- 304 दृकश्राव्य माध्यमांसाठी लेखन व संवाद

(श्रेयांक - दोन)

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये:

1. दूरचित्रवाणी या दृक-श्राव्य माध्यमाचा विशेष परिचय करुन घेणे.

2. दूरचित्रवाणी या दृक-श्राव्य माध्यमाचे कार्य आणि त्याची उपयुक्तता याबाबत जाणून घेणे.

3. दूरचित्रवाणीसाठी मनोरंजनपर व माहितीपर कार्यक्रमांच्या लेखनाचे स्वरूप व तंत्र अवगत करणे.

4. दूरचित्रवाणीसाठी करावयाच्या जाहिरात लेखनाचे स्वरुप व तंत्र अवगत करणे.

5. दूरचित्रवाणीसाठी आवश्यक निवेदन कौशल्याचे स्वरुप जाणून घेणे.

अभ्यासक्रमाची साध्ये:

1. दूरचित्रवाणी या दृक-श्राव्य माध्यमाचा विशेष परिचय होईल.

2. दूरचित्रवाणी या दृक-श्राव्य माध्यमाचे कार्य आणि त्याची उपयुक्तता याबाबत माहिती होईल.

3. दूरचित्रवाणीसाठी मनोरंजनपर व माहितीपर कार्यक्रमांच्या लेखनाचे स्वरूप व तंत्र अवगत होईल.

4. दूरचित्रवाणीसाठी करावयाच्या जाहिरात लेखनाचे स्वरुप व तंत्र अवगत होईल.

5. दूरचित्रवाणीसाठी आवश्यक निवेदन कौशल्याचे स्वरुप ज्ञात होईल.

घटक क्र.	**घटक**	**श्रेयांक**	**घड्याळी तासिका**
1.	**दृक-श्राव्य माध्यमे : स्वरूप परिचय** 1.1 दूरचित्रवाणी या दृक-श्राव्य माध्यमाचा विशेष परिचय (भारतातील दूरदर्शनचा प्रारंभ व विकास यांचा संक्षिप्त आढावा)बहामनीकालीन मराठी : स्वरुप व वैशिष्ट्ये 1.2 दूरचित्रवाणीच्या सर्वसाधारण स्वरुपाची माहिती (दूरदर्शनचे दैनंदिन कार्य व खाजगी दूरचित्रवाणी वाहिन्यांचा परिचय) 1.3 दूरचित्रवाणीचे कार्य, त्याची उपयुक्तता आणि ठळक वैशिष्ट्ये	01	15

2.	**दूरचित्रवाणीसाठी लेखन** 2.1 मनोरंजनपर कार्यक्रमांसाठी लेखन (मालिकांसाठी पटकथा व संवाद लेखन, स्कीट (लघुनाट्य) लेखन - स्वरूप, रचना, भाषा व लेखनाचे तंत्र) 2.2 माहितीपर कार्यक्रमांसाठी लेखन (बातमी, फीचर / विशिष्ट विषयावरील वृत्तपट 2.3 चर्चात्मक कार्यक्रम यांसाठी लेखन-स्वरुप, रचना, भाषा व लेखनाचे तंत्र	01	15
	एकूण श्रेयांक घड्याळी तासिका	02	30

संदर्भ ग्रंथ:

1. व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नशिराबादकर, फडके, कोल्हापूर.

2. व्यावहारिक मराठी - प्रकाश परब, मिथुन, मुंबई.

3. मराठी भाषा: उपयोजन आणि सर्जन- संप. अनिल गवळी

4. रसग्रहण: कला व स्वरुप - गो. म. कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल, पुणे.

5. अनुवादमीमांसा- संपा. केशव तुपे, साक्षात, औरंगाबाद.

6. संपादनः स्वरुप व कार्ये- य. च. म. मु. वि., नाशिक.

7. साहित्य संवाद - वि. शं. चौगुले, प्रतिमा, पुणे.

8. भाषांतर - शास्त्र की कला? - म. वि. फाटक, रजनी ठकार, वरदा, पुणे.

9.भाषांतर आणि भाषा - विलास सारंग, मौज, मुंबई.

सत्र - सहावे

MAR – VSC -354 समाजमाध्यमांसाठी लेखन व संवाद

(श्रेयांक - दोन)

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे:

1. आधुनिक समाजमाध्यमांचा विशेष परिचय करुन घेणे.

2. आधुनिक समाजमाध्यमांचे कार्य आणि त्यांची उपयुक्तता याबाबत जाणून घेणे.

3. ईमेल लेखनाचे स्वरुप लक्षात घेऊन ते लेखनतंत्र अवगत करणे.

4. ब्लॉग लेखनाचे स्वरुप लक्षात घेऊन ते लेखनतंत्र अवगत करणे.

5. फेसबुक, ट्विटर, व्हॉट्सॲप, युट्यूब यांवरील लेखनाचे स्वरुप जाणून घेणे.

6. फेसबुक व युट्यूब यावरील निवेदन कौशल्य जाणून घेऊन आत्मसात करणे.

अभ्यासक्रमाची साध्ये:

1. आधुनिक समाजमाध्यमांचा विशेष परिचय करुन घेता येईल.

2. आधुनिक समाजमाध्यमांचे कार्य आणि त्यांची उपयुक्तता कळेल.

3. ईमेल लेखनाचे स्वरुप लक्षात घेऊन ते लेखनतंत्र अवगत करता येईल.

4. ब्लॉग लेखनाचे स्वरुप लक्षात घेऊन ते लेखनतंत्र अवगत करता येईल.

5. फेसबुक, ट्विटर, व्हॉट्सॲप, युट्यूब यांवरील लेखनाचे स्वरुप जाणून घेता येईल.

6. फेसबुक व युट्यूब यावरील निवेदन कौशल्य जाणून घेऊन आत्मसात करता येईल.

घटक विश्लेषण:

घटक क्र.	**घटक**	**श्रेयांक**	**घड्याळी तासिका**
1.	**समाजमाध्यमे: स्वरुप आणि परिचय**	01	15
	1.1 समाजमाध्यमांचा प्रारंभ व विकास यांचा संक्षिप्त परामर्श 1.2 संकेतस्थळ, ईमेल, ब्लॉग, फेसबुक, ट्विटर, व्हॉटस्ॲप, युट्यूब या आधुनिक समाजमाध्यमांचा परिचय 1.3 आधुनिक समाजमाध्यमांचे कार्य, त्यांची उपयुक्तता आणि ठळक वैशिष्ट्ये		
2.	**समाजमाध्यमांसाठी लेखन**	01	15
	2.1 ईमेल लेखन (ईमेल खाते म्हणजे काय? ते कसे तयार करावे?, त्याचा वापर कसा करावा? व ईमेल कसा लिहावा- लेखनाचे स्वरुप, रचना व तंत्र) 2.2 फेसबुक, ट्विटर, व्हॉटसॲप यावरील लेखन (या माध्यमांनुसार लेखनाचे स्वरुप रचना व तंत्र) 2.3 फेसबुक व युट्यूब या समाजमाध्यमांसाठी निवेदन (या माध्यमांनुसार व त्यावरील कार्यक्रमांच्या स्वरुपानुसार आवश्यक निवेदन कौशल्य)		
	एकूण श्रेयांक घड्याळी तासिका	02	30

संदर्भ ग्रंथ:

1. आजच्या ठळक बातम्या - समीकरण वाळवेकर

2. भाषासंवाद - अनिल गवळी, नंदकुमार मोरे

3. दूरदर्शनसाठी लेखन- केशव केळकर

4. सृजनशील लेखन - आनंद पाटील

5. टेलि - वर्तन- निळू दामले

6. मराठी चित्रपटाची पटकथा- अनिल सपकाळ

7. लेख- पटकथा लेखनाचे तंत्र आणि मंत्र, रवींद्र गुर्जर, बाइट्स ऑफ इंडियावर किमया या सदरातील लेख, https://goos.gl/TiSWnh

8. फीचर रायटिंग- प्रसन्नकुमार अकलूजकर

9. शॉर्टफिल्म - प्रसाद नामजोशी

10. व्यावहारिक मराठी भाषा, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.

11. सायबर संस्कृती - रमेश नारायण वरखेडे

12. डॉट कॉम- गिरीश कुबेर

13. संगणकयुग- अच्युत गोडबोले

14. आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या विश्वात - दीपक शिकारपूर, उज्ज्वल मराठे

15. मराठी भाषिक कौशल्ये विकास संपा. पृथ्वीराज तौर

16. सोशल मीडिया- योगेश बोराटे

17. सोशल नेटवर्किंग कल और आज- प्रफुल्ल सुतार

18. सोशल नेटवर्किंग कल और आज- राकेश कुमार

19. ऑनलाइन मीडिया - सुरेश कुमार

20. सोशल मीडिया मार्केटिंग तंत्र- प्रथमेश कोरगांवकर

21. सोशल मीडिया शाप की वरदान? - दीपक शिकारपूर

सत्र – पाचवे

MAR – FP -341 Field Praject (Marathi)

(श्रेयांक – चार)

सत्र - सहावे

MAR – OJT -391 On Job Training (Marathi)

(श्रेयांक - चार)

अभ्यासक्रमाचे वैशिष्ट्ये व महत्व -

1. सदर अभ्यासक्रम विद्यार्थ्यांना भाषेची गोडी लावणारा आहे.
2. भाषेमुळे व्यक्तिमत्व विकासात भर पडत असते. त्या दृष्टीने अभ्यासक्रमाची रचना केली आहे.
3. आधुनिकीकरणाच्या काळाचा विचार करून व विद्यार्थीकेंद्री असणारा हा अभ्यासक्रम आहे.
4. स्पर्धा परीक्षेसाठी अत्यंत उपयुक्त ठरणारा हा अभ्यासक्रम आहे.
5. शासकीय कार्यालयातील विविध पदांच्या भरतीस अनुसरून असलेल्या अभ्यासक्रमाची रचना केली आहे.
6. व्यवसायाच्या दृष्टीने विद्यार्थ्यांच्या हिताचा विचारून करून प्रस्तुत अभ्यासक्रम निवडला आहे.
7. विद्यार्थी एकांकिका या नाट्प्रकाराची संकल्पना समजून घेतील.
8. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासाचा परिचय करुन घेता येईल.
9. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या निर्मितीमागील प्रेरणा समजून घेता येईल.
10. महानुभाव संप्रदायाच्या वाङ्मयनिर्मितीचे स्वरुप लक्षात घेऊन त्याची वैशिष्ट्ये तपासता येतील.
11. शाहिरी काव्याचे स्वरुप लक्षात घेऊन त्याची ठळक वैशिष्ट्ये अभ्यासता येतील.
12. भाषेचे स्वरुप आणि तिचे कार्य जाणून घेतले जाईल.
13. भाषा अभ्यासाच्या विविध अंगांचा परिचय होईल.
14. भाषा उत्पत्तीचे सिध्दांत लक्षात येतील.
15. भाषाकुल संकल्पना समजून घेऊन मराठीच्या भाषाकुलाची माहिती ज्ञात होईल.
16. मराठी भाषेच्या उत्पत्तीसंबंधीची मते जाणून घेऊन मराठीची पूर्वपीठिका लक्षात येईल.
17. दूरचित्रवाणी या दृक-श्राव्य माध्यमाचा विशेष परिचय होईल.
18. दूरचित्रवाणी या दृक-श्राव्य माध्यमाचे कार्य आणि त्याची उपयुक्तता याबाबत माहिती होईल.
19. दूरचित्रवाणीसाठी मनोरंजनपर व माहितीपर कार्यक्रमांच्या लेखनाचे स्वरूप व तंत्र अवगत होईल.
20. दूरचित्रवाणीसाठी करावयाच्या जाहिरात लेखनाचे स्वरुप व तंत्र अवगत होईल.
21. दूरचित्रवाणीसाठी आवश्यक निवेदन कौशल्याचे स्वरुप ज्ञात होईल.
22. व्यवसायिक लेखनासाठी मराठी भाषेचे उपयोजन ज्ञात होईल.
23. अहवाल लेखनाचे स्वरुप जाणून असे लेखन करता येईल.
24. संपादन प्रक्रियेची माहिती घेऊन त्या प्रक्रियेचा अनुभव घेतला जाईल.
25. प्रकाशन व्यवसायाबाबत जाणून घेऊन त्याच्याशी संबंधित कामांची माहिती ज्ञात होईल.
26. भारुड लेखनाचे कौशल्य आत्मसात होईल.
27. भारुड लेखनाचे स्वरुप व त्याचे घटक ज्ञात होतील.

28. भारुडाचे प्रकार लक्षात घेऊन त्याच्या लेखनाचा सराव उपयुक्त ठरेल.

29. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासाचा परिचय होईल.

30. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या निर्मितीमागील प्रेरणा कळेल.

31. वारकरी संप्रदायातील प्रमुख संतकवींच्या काव्यनिर्मितीचे स्वरुप व वैशिष्ट्ये ज्ञात होतील.

32. बखर वाङ्मयनिर्मितीचा परिचय करुन घेऊन त्याची ठळक वैशिष्ट्ये माहिती होतील.

33. निवडक ग्रंथकारांच्या वाङ्मयनिर्मितीचा वा साहित्यकृतींचा परिचय होईल.

34. मराठीच्या कालिकभेदांचे स्वरुप जाणून घेऊन त्यांची वैशिष्ट्ये नोंद करता येईल.

35. मराठीच्या प्रांतिक भेदांची माहिती जाणून घेता येईल.

36. मराठीच्या निवडक प्रमुख बोलींच्या वैशिष्ट्यांचा परिचय होईल.

37. भाषाविषयक समज-गैरसमज यांचे निराकरण करुन घेता येईल.

38. मराठीवरील अन्य भाषांच्या प्रभावाचे स्वरुप लक्षात येईल.

39. आधुनिक समाजमाध्यमांचा विशेष परिचय करुन घेता येईल.

40. आधुनिक समाजमाध्यमांचे कार्य आणि त्यांची उपयुक्तता कळेल.

41. ईमेल लेखनाचे स्वरुप लक्षात घेऊन ते लेखनतंत्र अवगत करता येईल.

42. ब्लॉग लेखनाचे स्वरुप लक्षात घेऊन ते लेखनतंत्र अवगत करता येईल.

43. फेसबुक, ट्विटर, व्हॉट्सॲप, युट्यूब यांवरील लेखनाचे स्वरुप जाणून घेता येईल.

44. फेसबुक व युट्यूब यावरील निवेदन कौशल्य जाणून घेऊन आत्मसात करता येईल.

45. विदयार्थ्यांना ग्रंथपरीक्षण लेखनाचे कौशल्य आत्मसात होईल.

46. ग्रंथपरीक्षण लेखनाचे स्वरुप व अशा लेखनाची प्रक्रिया जाणून घेतील.

47. विविध प्रकारांतील ग्रंथांचे परीक्षण लिहिण्याचा सराव करतील.

48. व्यवसायिक लेखनासाठी मराठी भाषेचे उपयोजन करण्यासाठी शिकता येईल.

49. नाटक व चित्रपट परीक्षण लेखनाचे स्वरुप जाणून त्याचे उपयोजन करण्यासाठी शिकता येईल.

50. मुलाखत घेण्यासाठी आवश्यक बाबींची माहिती घेऊन मुलाखत लेखनाची प्रक्रिया आत्मसात होईल.

51. भाषांतराची प्रक्रिया जाणून घेऊन भाषांतराचा सराव होईल.

नोकरी व व्यवसायाच्या संधी

1. बी.ए चा अभ्यासक्रम हा विद्यार्थ्यांना MPSC व UPSC च्या परीक्षेसाठी उपयुक्त आहे.

2. नेट-सेट चा अभ्यासक्रम डोळयासमोर ठेवून तशा स्वरूपाचा अभ्यासक्रम उपयुक्त ठरणारा आहे.

3. प्रकाशन व मालिका निर्मिती यात विद्यार्थ्यांना चांगली संधी आहे. लेखन कौशल्यांना चांगला वाव आहे.
4. पुरातत्व विभाग, प्राचीन शिलालेख व इतर उपयुक्त ऐतिहासिक माहितीसाठी प्रस्तुत अभ्यासक्रम उपयुक्त आहे. तसेच राज्य सरकारच्या शासकीय विभागात नोकरीच्या संधी आहेत.
5. निकोप विचारसरणीचा विद्यार्थी घडविण्यासाठी वैचारिक, समीक्षणात्मक, संशोधनात्मक घटकावरील अभ्यासक्रम उपयुक्त आहे.
6. त्यातून साहित्य, समीक्षा, बोलीभाषेचा अभ्यास विद्यार्थ्यांना साहित्य अकादमीच्या प्रोत्साहन योजनेत मोठी संधी आहे.
7. वैचारिक साहित्यातून विद्यार्थ्यांना वृत्तपत्रीय विभागात वैचारिक लेखनाची व अर्थार्जनाची संधी आहे.
8. त्याचबरोबर मीडियामध्ये रोजगाराची चांगली संधी आहे.
9. डी.एड. व बी.एड. अभ्यासक्रमांना व त्यांच्या पात्रता परीक्षेला उपयुक्त ठरणारे अभ्यासक्रम महाराष्ट्र शिक्षण विभाग व शिक्षण क्षेत्रात रोजगार निर्मितीसाठी उपयुक्त ठरणारा आहे.
10. समाजातील सर्व घटकांचा विचार करून व्यावसायाभिमुख व रोजगाराची प्रेरणा देणारा हा मराठीचा अभ्यास आहे.

महाविद्यालयीन परीक्षेसाठी प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (एकूण गुण साठ)

प्रश्न क्र.	प्रश्नांचे स्वरूप	गुण
प्रश्न क्र. १ अ)	योग्य पर्याय निवडा. (आठपैकी सहा)	०६
प्रश्न क्र. १) ब)	एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (आठपैकी सहा)	०६
प्रश्न क्र. २	थोडक्यात उत्तरे लिहा. (चारपैकी तीन)	१२
प्रश्न क्र. ३	थोडक्यात उत्तरे लिहा. (पाचपैकी चार)	१२
प्रश्न क्र. ४	दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोनपैकी एक)	१२
प्रश्न क्र. ५	टिपा लिहा. (तीनपैकी दोन)	१२

टीप- सदर अभ्यासपत्रिकेसाठी चाळीस गुणांची अंतर्गत परीक्षा प्रचलित परीक्षा पध्दतीनुसार होईल.